

Prof. Dr. Hayrettin Antepliöğlu
A.Ü. Veteriner Fakóltesi Şirurji Kúrsüsü

KUZU VE BUZAğILARDA GÖZLENEN KONGENİTAL RECTO VAGİNAL FİSTÜLLER VE BUNLARIN SAğITIM YOLLARI

F. Akın*

H. Antepliöğlu**

N. Güzel***

Die Behandlung des Kongenital Rectovaginal Fistula bei den Lamme und Kalber

Zusammenfassung: *Zwischen 1973-1979 wurde in unserer Klinik bei der 10 Kalber und 4 Lamme mit zusammen kongenital fistel (cloaca congenita) Atresia ani und Atresia recti festgestellt.*

Diese Tiere sind klein nach den gesunde erwachsene Tiere. Bei unseren Falle wurde nach Forsell-und unsere Methode gefúhrt. Wir haben die Fistel durch die intravaginal und intrarectal Weg genáht. Bei der zwei Methode erzielen wir Heilung.

Özet: *1973-1979 yılları arasında 10 buzağı ile 4 kuzuda Atresia ani Atresia recti ile birlikte toplam 14 olguda kongenital recto-vaginal (Cloaca congenita) fistül olgusu sağtandı.*

Tümünde de gelişme bozukluğu izlenen olgularda Forsell tekniği yada kendimizin uyguladığı intrarectal ve vaginal yollarla fistül deliğinin dikişlerle kapatılma işlemleri yapıldı.

Her iki yöntemden elde edilen başarı oranı % 72 olarak sağtandı.

*Prof. Dr. A.Ü. Veteriner Fakóltesi Şirurji Kúrsüsü Öđretim Üy. Ankara/Türkiye

**Prof. Dr. A.Ü. Veteriner Fakóltesi Şirurji Kúrsüsü Öđr. Üy. Ankara/Türkiye

***Dr. As. A.Ü. Vet. Fak. Uzmanlık Okulu Şirurji/Bilim. Dal. As. Ankara/Türkiye

Giriş

Recto-vaginal fistül olgularına tüm evcil hayvanlarda rastlanır. Ancak Kliniklerimizde özellikle kuzu ve buzağılarda bu tür kongenital anomalilerin gözlenmesi oldukça enderdir. 20 yıllık Klinik kayıtlarımızda, 36, 740 hayvan üzerinde yaptığımız bir değerlendirmede, atresia ani, atresia recti, atresia ani ve recti, anus vaginalis (cloaca oluşumu)'li olgu sayısının % 0,6 düzeyinde olduğunu saptadık.

Atreziyalı hayvanların doğar doğmaz sahipleri tarafından Kliniklerimize getirildikleri halde rekto-vaginal fistüllü olanların ise geç fark edildikleri o nedenle de hayvanlarda gelişme bozukluklarına neden oldukları gözlenir. Bunun dışında bu tür olguların ileriki dönemlerin de doğuma ilişkin güçlüklerin olabileceği kuşkusuz hayvan sahiplerinin Kliniklere baş vurmasına neden olur. Biz bu tür olguların sağıtım güçlüğüne göz önünde tutarak Ülkemizde ilk kez kongenital rekto-vaginal fistüllerde Forsell, Goetze teknikleriyle bizce uygulanması daha pratik bulunan intra rektal ve intra vaginal yollarla fitül deliğini kapatmayı denedik. Herşeyin ötesinde de pratik yapan Meslektaşlara yararlı olmayı amaçladık.

Anus vaginalis yada cloaca oluşumu kongenital anomali olarak kabul edilir. Anomaliye atresia ani vaginalis veya cloaca congenita adı da verilir (2, 11). Bozukluğun dişi hayvanlarda daha fazla, erkeklerde ise daha az oluştuğu dikkati çeker. Anus vaginalis veya rekto-caginal fistüller rectum'un vagina ile birleşmiş olarak bulunması diye tanımlanır (5, 11).

Bazen rectumun sidik kesesine (anus vesicalis) yada urethraya (anus urethralis) açıldığıda olur (4, 11). Olgunun şekillenmesinde yavrunun embriyonik yaşam sürecinde iken rectum ve vaginanın birbirleriyle ilişkilerinin kesilmemesinin önemi üzerinde durulur. Aynı durum sidik kesesiyle uretra ile de ilişkindir (2, 4, 5, 11).

Olguların çoğu atresia ani, atresia recti, atresia ani ve recti ile beraber bulunduğu söylenir. Cloaca oluşumunda dışkılama vagina yolu ile yapılır. O yüzdende hayvanlarda aşırı mide barsak dolgunluklarıyla gaz birikimi gözlenmez. Ancak dışkılamalar sırasında fazla ıkınmalar söz konusu olur. Konstipe olan hayvanlarda ise dışkılamasının güçlükleri gözlenir (2).

Madler (10), Bu tür olgularda sürekli olarak dışkının yumuşak nitelikte olduğunu vurgularken, hayvanlarda bu nedene bağlı olarak zayıflık ve gelişme bozuklukları saptadığını bildirmiştir.

Leipold (9), 8 buzağda rasladığı atresia olgularının tümünün kongenital olduğunu söylemiş ve atresinin colon, rectum ve anusta oluştuklarını bildirmiştir. Araştırmacı ayrıca bunlar içindeki 6 olguda uregenital bozukluklarda izlemiştir. Madler buna paralel bulgular saptarken bunların etiyolojik faktörlerinin genetik veya çevresel olabileceğini bildirmiştir.

Recto-vaginal fistüllerin bazı yazarlarca sadece domuzlarda gözleendiği söylenir (3). Bazı literatür verilerde ise buzağlarda da şekillendiği, ender olarakta tay, kedi yavrularında ve köpeklerde gözleendiği kaydedilmektedir (2, 5). Urethro-rectal fistüllerinde köpek ve öküzlerde gözleendiği söylenir (4, 11, 12).

Recto-vaginal fistül olguları bazen edinsel olarak inek ve kısıraklarda görüldüğü kaydedilir. Özellikle güç doğumlara ilişkin olarak şekillenen bu tür bozukluklar vagina-rectum ve anus yırtık yaraları ile komplike bir gelişme gösterir (1).

Recto-vaginal fistüllerin sağıtımlarında operatif yol bir seçenek olarak kabul edilir. Klasik operasyon yöntemini ilk kez Forsell tanımlamıştır. Buna göre: hayvan 4-6 saat öncesinden sadece dane yem diyetine alınır. Operasyon sonucuna dışkı miktarının az oluşu daima olumlu olarak etkinlik gösterir. Operasyon sırasında da barsakların lavmanla boşaltılması gerekir.

Operasyondan önce % 2 lik prokain solusyonundan 10-15 ml. epidural yolla enjekte edilir. Sonradan perineal bölgenin gerekli temizlik ve dezenfeksiyonu yapılır. Anus vulva arası sahada, uzunluğu 6-8 cm. bulan yatay bir ensizyon gerçekleştirilir. Ensizyon öne doğru ve fistülün arka kenarına yaklaşacak şekilde 2,5-5 cm. kadar derinleştirilir. Rectum üzerinde üreme gösteren dokuların uzaklaştırılmasından sonra öncelikle rectum yararı veya deliği kapatılır. Dikişlerin rectum uzun eksenine dik konulması organa binecek olan ağırlığı hafifleteceği iddia edilir. Dikişlerin Lambert dikişi olmasına özen gösterilir (6).

Vaginaya uygulanacak olan dikişlerinde organın uzun eksenine paralel olmasına dikkat edilir. Sonradan çevre doku ve deriye basit dikişler konularak operasyona son verilir (6, 8).

Goetze yöntemine göre ise operasyon 2 devrelidir. Rectum deliğinin ventral duvarıyla vagina mukozası ayrı ayrı dikilir. Uygulanan dikişlerin Halsted veya Mattres (Şilte yorgan dikişi) yönteminde olmasına özen gösterilir (1, 7).

Atresia ani, atresia recti ile birlikte seyreden olgularda öncelikle atresi operasyonu gerçekleştirilir. Rectumun başaltımından sonrada asıl fistül operasyonuna geçilir. Bazı araştırıcılar sa bunun tam tersi bir işlemle öncelikle fistül operasyonunun yapılmasının daha yararlı sonuçlar doğurduğunu söylerler (2).

Finci (5), poodle bir köpek yavrusunda rasladığı recto-vaginal fistülde öncelikle anus kalıntısından pelvis boşluğuna girdiğini, anus ve vaginayı ayırt ettikten sonra vaginadaki açıklığı Lembert dikişi aracılığı ile kapattığını, sonrada rectumu diktiğini belirtmekte ve olumlu sonuç aldığını vurgulamaktadır.

Atresia olgularında operasyon sonrası çoğu kez bilinç dışı defekasyonların oluştuğu, rektö vaginal fistüllerdede dikişlerin tutmamasına bağlı yeni fistül olgularının şekillendiği kaydedilir (5, 12).

Materyal ve Metod

1973-1979 yılları arasında 10 buzağı ile 4 kuzu atresia ani, atresia recti ile komplike recto-vaginal fistül (cloaca congenita) nedeniyele Kliniğimize getirildi. Buzağıların 5 i yerli, 3 ü holştayn, 2 side montafon ırkına aittirler. Bu olgularımızın yaş ortalamaları 1-7 ay arası değişiklik gösterdi.

Kuzuların 1 merinos melezi, diğer 3 ü ise akkaraman ırkına aittiler.

Buzağıların 6 sının atresi ani, atresia recti ile birlikte recto-vaginal fistüllü oldukları saptandı (Resim: 1/a-b) Kalan 4 ünde sadece recto-vaginal fistül izlendi.

Klinik bulgularda hayvanların kaşektik denecek kadar zayıf oldukları gelişme bozuklukları gösterdikleri saptandı. Vaginal muayenede fistül deliğinin vagina dorsalinde ve onun uzun eksenine paralel doğrultuda ve çoğunun oval yada yuvarlağa yakın bir şekilde olduğu, vulva dudaklarına olan uzaklığının ortalama 3-5 cm. kadar bulunduğu tesbit edildi. Fistül ağızında gelişi güzel dağılmış granülmatoz üremeler gözlendi (Resim: 2). Defekasyon sırasında vulvadan ancak var olan deliğin büyüklüğu oranında dışkının fişkırircasına aktığu gözlendi (Resim: 3). 638 ve 515 protokol numaralı olguların vulva dudakları arasında iri bir fındık büyüklüğünde klitoris benzeri duyarlı oluşumlar gözlendi. Atresia saptanmayan 4 olguda dışkının hem doğal ve hemde vulvadan beraberce geldiği gözlendi. Vulvadan gelen dışkının sadece vulvayı kirletebilecek oranda olduğu dikkati çekti. Ayrı-

ca bu tür olgularda vulvadan sürekli olarak beyaz veya sarıya yakın bir renkte mukus benzeri bir akıntının varlığında izlendi.

Kuzularla ilgili her dört olguda atresia ani, atresia recti ile komplike oldukları tesbit edildi. Tümünde sancı belirtileri ile birlikte timpani izlendi. Bu grup olgularımızın tümünde 1-3 günlük oldukları gözlemlendi.

Yöntem olarak tüm olgularımıza operasyon uygulandı. Atresia bulunmayan 4 buzağıya öncelikle epidural anestezi yapıldı. Vagina dudakları arasından spekulum uygulanarak sırt üstü yatmış olan hayvanda fistül deliği görünebilir bir hale getirildi. Fistül ağzı avize edilerek taze yara haline getirildi. Rectum ile olan ilişkisi anal yolla tesbit edilerek olanaklar ölçüsünde bir biri ile olan ilişkisinin kopartılmasına çalışıldı. Sonradan fistül ağzına mattres dikişi uygulandı. Aynı uygulama rectumda da tekrar edildi. Bazı olgularımızda vagina mattres dikişi ile kapatılırken rectum basit dikişlerle dikildi. Post operatif rectum içi üç gün arka arkaya 1/2 fure-enterbol tableti uygulandı. Hayvanlar süt yada kesifyemle beslendiler. Diyet uygulaması 7 gün süreyle devam edildi.

Atresiyalarla komplike 6 olguda öncelikle atresidoperasyonu gerçekleştirildi. Bu operasyon Kliniklerimizde uygulanan yöntemdeki kurallara bağlı kalınarak gerçekleştirildi. Sonradan bu olgularımıza Forsell yöntemi operasyon uygulanarak operasyona son verildi (Şekil: 4/a-b). Rectum ve vagina serozları çift kat Lembert dikişleriyle kapatıldı. Post operatif olarak aynı uygulamalar bunlarada tatbik edildi.

4 kuzuya sadece atresia ani, atresia rekti operasyonları yapıldı. Bunlarda ayrıca recto-vaginal fistül deliğinin kapatılma işlemi gerçekleştirilmedi. Bunlar uzun bir süre (altı ay-bir sene) izlendiler. Danaların bazalarına operasyon sonrası lavman uygulamaları da yapıldı.

Sonuç ve Tartışma

14 olguyu kapsayan recto-vaginal fistüllerle birlikte seyreden atresia ani, atresia recti'li buzağı ve kuzuların operatif sağıtım sonuçlarını izlemek ortalama 6 ay ile 6 senelik bir süreyi içerdi. Bu süre bizde özellikle olumlu sonuç aldığımız olgularda doğum sırasında herhangi bir komplikasyonun gözlenip gözlenmeyeceğini izleme bakımından yeterli oldu. Sadece 4 olguda izleyebildiğimiz bu durum, doğum sırasında vagina veya vulva rupturuna ilişkin herhangi bir komplikasyon yakınımasıyla karşılaşmadık. Ancak bunu koyunlarda izleme olanağımız bulunamadı.

OLGULARIMIZ
Olgularımızı izleme kolaylığı bakımından çizelge halinde sunmayı uygun bulduk.
Buzağılarla İlgili Olgular

Prot. No ve Tarih Hayvanın Tanıtımı	Tanı ve Sağıtım Şekli	Sonuç
97/19735 ay, Yerli, Dişi, Siyahı Buzağı	Atresia ani, Recto vaginal Fistül intra-rectal ve vaginal op.	Olumlu
638/1973 3 ay, Yerli, Dişi, sarı Buzağı	Atres. Ani ve Recti Rect. Vag. Fist. Forsell Yöntemi np.	Olumlu
112/1974 7 ay, Yerli, Dişi Kırmızı Buzağı	— — Rect. Vag. Fist. 2 kez intra rect. ve vagi. op.	Olumsuz
275/1974 3 ay, Yerli, Dişi Boz Buzağı	— — Rect. Vag. Fist. İntra-rectal ve vaginal op.	Olumsuz
515/1974 6 ay, Yerli, Dişi Boz Buzağı	Atresia ani, recti Recto-vagin. Fist 2 kez İntra rect. vag. op.	Olumlu
308/976 3 ay Montafon Dişi, Sincabi Buz.	Atresia ani, recti, Recto-Vagin Fist. Forsell Yöntemi op.	Olumsuz
226/1976 2 ay Montafon Dişi, Sincabi Buz.	— — Recto-Vagin Fist. İntra-rectal ve vaginal op.	Olumsuz
205/1976 1 ay Holştayn Dişi Alaca Buzağı	— — Recto-Vagin Fist Forsell Yöntemi op.	Olumlu
216/979 2 ay Holştayn Dişi Alaca Buzağı	Atresi ani, Recto-vaginal Fistül Forsell Yöntemi op.	Olumlu
276/1979 6 ay Holştayn Dişi Alaca Buzağı	Atresia ani, recti, Recto-vagin Fist. 2 kez İntra rect. vag. op.	Olumlu
Kuzularla İlgili Olgularımız		
Prot. No ve Tarih Hayvanın Tanıtımı	Tanı ve Sağıtım Şekli	Sonuç
195/976 15 gün Merinos melez beyaz Kuzu	Atresia ani, recti-Rect. Vagin Fist. Atresi operasyonu	Olumlu
115/1976 3 gün Yerli beyaz Kuzu	Atresia ani, recti-Rect. Vagin Fist. Atresi operasyonu	Olumlu
238/977 1 gün Yerli beyaz Kuzu	Atresia ani, recti-Rect. Vagin Fist. Atresi operasyonu	Olumlu
87/979 3 gün Yerli beyaz Kuzu	Atresia ani, recti-Rect. Vagin Fist. Atresi operasyonu	Olumlu

Olgularımızın etiyolojik faktörleri üzerinde pek durmadık. Bunların kayıt yoklamalarında özellikle kuzuların daha çok Ankaranın Yuva köyü ve çevresinden geldiği dikkatimizi çekti. O nedenle literatür verilerde de değinilen herediter ve çevre faktörlerin etkinliklerini (9), bizde kabullendik. Buna karşın buzağlarda anomalinin yerli, montafon ve holştayn gibi ırklarda dağınık bir ölçüde bulunması bizi bu konuda herhangi bir varsayıma bağlayamadı. Cloaca congenita oluşumunu buzağı ve kuzularda atresia'lara göre raslama oranı daha az olduğunu saptadık. Örneğin: Atresia olguları % 0,6 olmasına karşın cloaca oluşumu bunlar arasında % 0,1 kadardır. Bunun dışında anomalinin çoğunlukla hermofrodismusla birlikte bulunması görüşüne (2, 11), biz pek katılmadık. Çünkü sadece 638 ve 515 protokol numaralı olgularımızda vulva dudakları arasında ve ventral yönde rasladığımız clitoris benzeri oluşumları biz hermofrodismusla ilişkin bir bozuklukla bağdaştıramadık. Adı geçen olgularda testise benzer oluşumların varlığını da gözleyemedik. Gene olgularımız arasında yazarlarca değinilen anus vesicalis veya urethralis oluşumlarına (4, 11), biz raslamadık.

Cloaca oluşumunun bazı yazarlarca sadece domuzlarda gözlendiği (4), bazılarınca da sığır, tay, kedi ve köpeklerde raslandığı görüşüne (2, 11, 4, 9) biz katılmakla beraber, anomalinin kuzularda da oluştuğuna tanık olduk.

Recto-vaginal fistüllerin özellikle buzağı ve danalarda uzun süre bakıcıları tarafından farkedilmediklerini gözledik. Buna karşın kuzuların atresialarla birlikte seyretmesi nedeniyle olgunun sancı ve ıkınma gibi belirtilerle çabuk farkedildiklerini saptadık. Özellikle danalarda yaşıtlarına göre oldukça zayıf yapılı olmaları ve herşeyin ötesinde gelişme bozukluğu bulunması (10), dikkat çekici oldu.

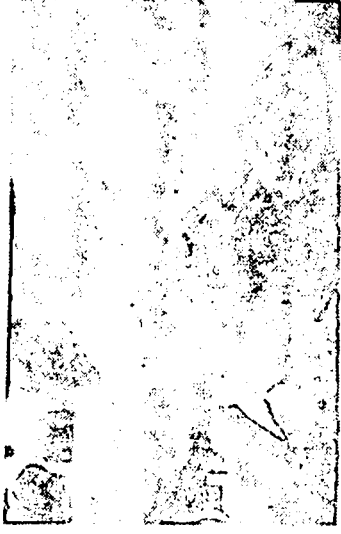
Recto-vaginal fistüllerin sağıtımlarında bilinen Forsell (10) operasyon yöntemiyle bizim uyguladığımız vaginal ve rectal yolla yapılan fistül deliğini kapatma işlemlerinin her ikisinde olumlu sonuç verdiğini gördük. 5 olguda uyguladığımız Forsell yönteminden sadece bir olguda olumsuz sonuç elde ettik. Buna karşın vaginal ve rectal dikiş uygulamasından 3 olguda 2 kez dikiş uygulamak zorunda kaldık ve sadece 2 olguda olumsuz sonuç elde ettik. Goetze ve Arthur'un (1, 7) önerdiği Mattratz dikişinin güvenilir olfugu görüşünü bizde desteklemekle beraber Lambert dikişinin (5), fistülün kapanmasında daha kısa bir süre aldığına tanık olduk.

14 olguyu içeren çalışmamızda % 72 oranında olumlu sonuç elde ettik. Denenen sağıtım yöntemleri dışında uygulaması hernekadar güçşede intrarektal ve intra vaginal fistül deliğinin kapatılması işlemi bir yenilik olarak Klinik yapan Meslektaşlara önermek yerinde bir hareket olur kanısındayız.

Kuzularda ise atresia operasyonları dışında bu tür olgularda herhangi bir uygulamanın gereksiz olduğuna tanık olduk. Bu gibi hayvanlarda fistülün kendiliğinden kapanması büyük bir olasılıktır.

Literatür

- 1- **Arthur, U. G.** (1968): *Veterinary Reproduction and Obstetrics*. Fourth ed., Bailliere Tindall. London. 291-293.
- 2- **Bolz, W., Dietz, O., Schleiter, U.** (1973): *Traite de Pathologie Chirurgicale Speciale Vétérinaire*. T. 1., Ed., Vigot Frères, 467.
- 3- **Büyükpamukçu, M.** (1975): *Veteriner Patoloji*. 111. cilt 3. bölüm. *Dişi Üreme Organlarının Hastalıkları*. A.Ü. Basımevi, 213.
- 4- **Carl, A. O., Mark, U. E., Barry, L. O.** (1975): *Congenital Urethrorrectal Fistula in the dogs*. J.A.V.M.A. 166, 10, 999-1002.
- 5- **Finci, A.** (1978): *Bir Poodle yavrusunda atresia ani ve recti ile beraber bulunan recto-vaginal fistül (cloaca veya anus vaginalis) oluşumu ve sağıtımı*. A.Ü. Vet. Fak. Derg. 4, 15-21.
- 6- **Forsell, G.** (1928): *Emine neue Operations Methode der Fistula Rectovaginalis bei der Stute*. Collected papers From the Veterinary Institute Stockholms, Sweden, 190.
- 7- **Goetze, N.** (1952): *Darmmrissnaht plastik der vulva und Scheiden vorhofes bei Stuten und Kühen* 4 th. ed. M. und H. Schaper, Hannover, 28.
- 8- **Greenway, L.** (19-0): *Surgical Corrections of a recto-vaginal Fistula in a risore*. Canad. Vet. J. 1, 69ö70.
- 9- **Leipold, U. W., Saperstein, G.** (1976): *Intestinal atresia in calves*. Veterinary Medicine Small Animal Clin. 71, 1037-1039.
- 10- **Madler, N. G.** (1977): *Atresia ani and recto-vaginal fistula in buffalo*. J.A.V.M.A. 171, 988-989.
- 11- **Öktem, B.** (1964): *Özel Şirurji. Göğüs ve Karın Hastalıkları*. 1. Baskı. İstiklal Matbaası Ankara.
- 12- **Öktem, B., Finci, A.** (1974): *Ruminantlarda anus ve rectum anomalileri üzerinde çalışmalar*. A.Ü. Vet. Fak. Derg. 21, 122-129.

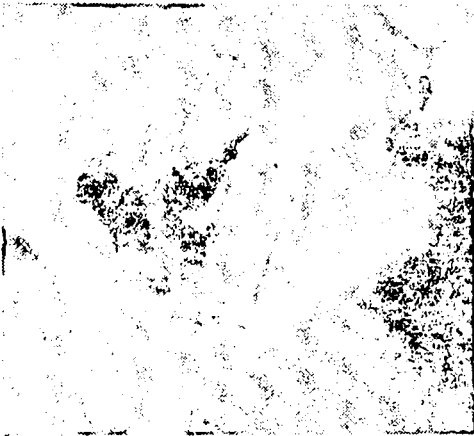
Resim 1/a. Atresia'lı bir buzağıda
Recto-Vaginal fistül ve vulvada
dışkı.

Recto-Vaginal Fistula bei einem
Kalb und der kommende Kot
durch die Vagina.

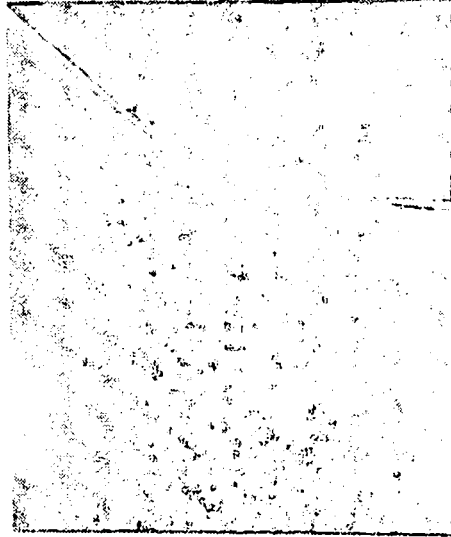

Resim 1/b. Aynı olgunun operasyon sonrası
görünümü.

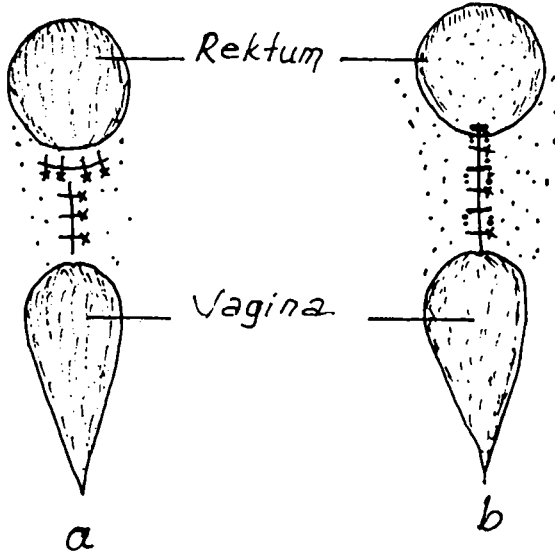
Aussicht nach der Operation bei der
gleiche Fall.

Resim 2. Bir danada Recto-Vaginal fistül
deliği çevresinde granülomatöz üremeler.
Granuloma bereich der Fistula bei einem
Kalb.

Resim 3. Başka bir olguda vulva dudakları
arasındaki klitoris benzeri oluşum.
Clitoris ähnlich zwischen die Lippe der
Vagina in anderer Fall.

Şekil 4. a. Forsel tekniğinde dikiş uygulamasının görünümü (Nach Forsell Methode) b. Goetze tekniğine göre uygulanan Matratz dikişi. (Matratz naht nach Goetze).